

КОМУНІКАТИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ДИСКУРСИВНИХ МАРКЕРІВ SINCE ТА YET У ПРОЦЕСІ РЕГУЛЮВАННЯ РЕФЕРЕНЦІЇ НА МІКРОРІВНІ

THE COMMUNICATIVE POTENTIAL OF SINCE AND YET DISCOURSE MARKERS IN THE PROCESS OF REFERENCE REGULATION AT THE MICROLEVEL

Пожарська Н.В.,

orcid.org/0000-0003-1463-5472

асистент кафедри англійської філології

Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Статтю присвячено визначенню комунікативного потенціалу дискурсивних маркерів *Since* та *Yet* у процесі регулювання референції. Зроблено спробу проаналізувати функціонування *Since* та *Yet* як маркерів регулювання референції та виявити прагматичний аспект їх стратегічного впливу на суб'єктів дискурсивної діяльності. Підтверджено, що на прагматичному рівні дискурсивні маркери набувають функції прагматичних маркерів структури дискурсу і використовуються мовцями у фазі обговорення, вони маркують мікрозв'язки між іллокутивними інтенціями, що передаються висловами щодо конкретного предмету думки мовця (референта). Доведено, що дискурсивні маркери беруть участь у конструюванні когерентних відношень між мовленнєвими актами у аспекті регулювання референції на мікрорівні. Встановлено, що елемент *Since* маркує відношення мікрорівневого причинно-наслідкового зв'язку на рівні двох іллокутивних інтенцій продуцента у процесі регулювання референції. Підтверджено, що якщо дискурсивний маркер забрати з контексту, зазначений зв'язок між висловленнями збережеться, і буде виражатися імпліцитно, тому суб'єктам дискурсивної діяльності буде важче зрозуміти та інтерпретувати повідомлення та доведеться вдаватися до інтерпретативних кроків і докладати значних когнітивних зусиль для сприйняття та розуміння висловлення. Встановлено, що елемент *Yet* маркує відношення мікрорівневого контрастивного зв'язку на рівні двох іллокутивних інтенцій продуцента та сигналізує про контрастивне підсилення референта у процесі регулювання референції. У такому випадку дискурсивний маркер *Yet* функціонує прагматичним маркером траєкторії мікрорівневого протиставного відношення між мовленнєвими актами. Доведено, що дискурсивні маркери *Since* та *Yet* володіють середньою частотою дистрибуції та функціонують лише у ситуації комунікативної монади, коли діалог відбувається між суб'єктами дискурсивної діяльності (продуцентом та реципієнтом), але репліку змінює не реципієнт репліки, а її продуцент, оскільки він коректує власну репліку, розширюючи чи звужуючи значення, маркує той чи інший елемент висловлення.

Ключові слова: комунікативний потенціал, дискурсивний маркер, регулювання референції, суб'єкти дискурсивної діяльності, мікрорівень.

The article is devoted to the determination of the communicative potential of discourse markers *Since* and *Yet* in the process of reference regulation. An attempt has been made to analyze the functioning of *Since* and *Yet* as markers of reference regulation and to reveal the pragmatic aspect of their strategic effect on the subjects of discursive activity. It is confirmed that at a pragmatic level, discursive markers acquire the functions of pragmatic markers of discourse structure and are used by speakers in the discussion phase, they mark micro-connections between illocutionary intentions conveyed by statements about a particular subject of the speaker's thought (referent). It is proved that discursive markers are involved in constructing coherent relations between speech acts in the aspect of reference regulation at micro-level. The element *Since* is found to mark the relationship of cause and effect at the level of two illocutionary intentions of the producer in the process of reference regulation. It is confirmed that if the discursive marker is taken out of context, the relationship between the statements will be preserved and will be implicitly expressed. Therefore, subjects of discursive activity will find it more difficult to understand and interpret the message, and will have to take interpretative steps and exert considerable cognitive effort to perceive and understand the utterance. It is proved that *Yet* element indicates a micro-level contrast ratio at the two illocutionary intents of the producer and signals a contrast enhancement of the referent in the process of reference regulation. In this case, the discursive marker *Yet* functions as a pragmatic marker of the trajectory of the microlevel contrastive relation between speech acts. *Since* and *Yet* discursive markers have been proven to have a medium frequency of distribution and function only in a communicative monad situation where the dialogue takes place between subjects of discursive activity (producer and recipient), but the expression is not modified by the recipient but by its producer. The expression, expanding or narrowing a value, marks a particular element of expression.

Key words: communicative potential, discourse markers, reference regulation, subjects of discursive activity, microlevel.

Постановка проблеми. На сучасному етапі лінгвістичних досліджень основною їх тенденцією є вивчення особливостей функціонування мовних одиниць та встановлення їх когнітивно-комунікативних особливостей. Важлива увага приділяється функціональному аспекту. Оскільки він дає можливість дослідити мовні одиниці

з іншої перспективи. Для вираження власної інтенції мовці послуговуються тими засобами мовного коду, які володіють найбільшим потенціалом для досягнення поставленої мети [3].

Формування послідовного дискурсу залежить від того, які комбінації виникають під час взаємодії його компонентів, пов'язаних з партнерами

комунікації, предметом спілкування, комунікативною ситуацією. Комуніканти є центральними компонентами дискурсу, мовними особистостями із сукупністю ментальних, психічних, емоційних, оцінних та прагматичних ознак. Мовні особистості, які ведуть діалог, і традиційно поділяються на мовців та адресатів, які приймають участь у динамічному конструюванні бесіди, обміну інформації. Розпізнання інтенції мовців теж є динамічним процесом [1].

Ми робимо висновки про когнітивні операції лише на основі вербальних маркерів. Тому інтерпретація мовленнєвої поведінки співрозмовників ґрунтується на тому, які релевантні операції та стратегії використовуються ними в ході взаємодії з комунікативним партнером. Завданням мовця є проектування того, що він хоче висловити. А слухач, у свою чергу, вдається до інтерпретативних кроків, процедур, для досягнення розуміння висловленого. Інакше кажучи, мовець покладається на вміння слухача, який визначає наскільки цікава мова партнера, запропонований предмет розмови та який ефект досягається. Тому слухач робить вагомий внесок під час розмови, спираючись під час інтерпретації на контекстуальні параметри, які включають власне дискурс, когнітивні та соціальні фактори обмеження, що впливають на мовця. Кожен наступний вислів продуцента сприймається реципієнтом як новий елемент, що впливає на спільне розуміння співрозмовниками змісту висловленого [2].

Під регулюванням референції ми розуміємо когнітивно-комунікативну стратегію реструктуралізації пропозиції, висловленої мовцем на мікрорівні. У цьому дослідженні ми сфокусували увагу на перебігу спілкування у вузькому діапазоні та звернулися до аналізу реплік, висловлених одним мовцем у процесі вербальної інтеракції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дискурсивні маркери – це лінгвістичні елементи, що функціонують на рівні дискурсу і є незалежними від його основних складових – частин мови. Дискурсивні маркери дозволяють продуктивно застосовувати, зокрема, комунікативний, прагматичний підходи до вивчення мовних явищ в англійській мові. Термін «дискурсивний маркер» співвідноситься з особливим класом слів, принципово важливою властивістю яких є їх безпосередній зв'язок із функціонуванням дискурсу. Дискурсивні маркери забезпечують зв'язність на всіх цих рівнях, тим самим інтегруючи їх. При цьому кожен конкретний дискурсивний маркер належить насамперед до того чи іншого плану: *oh* – до інформаційного стану і до структури дій;

well – до структури учасників; *and* – до пропозиційної структури [7].

Дослідженням проблеми дискурсивних маркерів займалися такі науковці, як С.В. Засекін, А.Е. Левицький, А. Foolen, В. Fraser, С. Kroon, G. Redeker, D. Schiffrin, E. Traugott.

Відповідно до Б. Фрейзера дискурсивні маркери є функціональним класом висловлень в будь-якій мові і дослідник називає їх «прагматичними маркерами». Він також зауважує, що ці вирази з'являються в сегменті дискурсу, однак не є частиною пропозиційного змісту висловлення. Вони сигналізують, акцентують і маркують аспекти спілкування, які хоче передати комуніканти [5, с. 23].

На думку Е. Траугот, дискурсивні маркери – це дискурсивно-дейктичні одиниці, найважливіша мета яких сигналізувати про коментар, визначаючи типослідовного дискурсивного зв'язку між поточним висловленням і попереднім дискурсом [8].

К. Бауер-Рамазані виокремлює чотири види дискурсивних маркерів:

- 1) з'єднувальні сполучники
- 2) конектори
- 3) підрядні сполучники
- 4) фразові єднальні засоби [4].

Ми дотримуємося думки Д. Шиффрін, згідно з якою авторка класифікує 11 дискурсивних маркерів. Вони представлені сполучниками (*and, but, or, because*), прислівниками (*now, then, so*), частками (*oh, well*), вставними реченнями (*you know, I mean*). [7]

У наших попередніх дослідженнях ми аналізували дискурсивні маркери *If* та *When* та дійшли висновку, що корекція моделі світу адресата за допомогою регулювання референції реалізується шляхом застосування бінарної опозиції, утвореної дискурсивними маркерами *if* ↔ *when*. З їх допомогою відбувається активний вплив на ситуацію спілкування через вплив на ментальний світ адресата. Прагматичним аспектом стратегічного впливу на реципієнта за допомогою реалізації стратегії регулювання референції є його налаштування на позитивне вирішення проблеми у конфліктній ситуації, зниження напруження у спілкуванні та забезпечення позитивного перлокутивного ефекту за рахунок дискурсивних маркерів *If* та *When*.

Постановка завдання. Однак, незважаючи на таку увагу дослідників до дискурсивних маркерів, їхнє детальне вивчення та опис на сучасному етапі розвитку лінгвістики та розв'язання лінгвістичних завдань, це питання не є достатньо вивченим, що й зумовлює *актуальність* нашого дослідження.

На нашу думку, доцільним є розгляд комунікативного потенціалу дискурсивних маркерів *Since* та *Yet* та їх ролі у процесі регулювання референції на мікрорівні. Це й зумовлює *мету* даної статті. Поставлена мета окреслює низку *завдань*:

1) проаналізувати дискурсивні маркери *Since* та *Yet*, за допомогою яких відбувається регулювання референції;

2) визначити комунікативний потенціал цих мовних засобів в аспекті регулювання референції;

3) дослідити частоту дистрибуції цих дискурсивних маркерів та визначити їх функціонування у ситуації комунікативної монади.

Виклад основного матеріалу. З погляду граматики сучасної англійської мови дискурсивні маркери можна поділити на чотири класи – сполучники сурядного зв'язку (*and, but, or*), сполучники підрядного зв'язку (*since, while, unless*), вставні слова (*however, thus*) та прийменникові вирази (*because of, despite, as a result of*). Однак класифікація дискурсивних маркерів за семантичними ознаками є ґрунтовнішою. Відповідно до неї дискурсивні маркери поділяють на додаткові, причинно-наслідкові, умовні, темпоральні та протиставні [2; 5; 6].

Ми поділяємо думку С.В. Засекіна, який стверджує що, на прагматичному рівні дискурсивні сполучники набувають функції прагматичних маркерів структури дискурсу і використовуються мовцями у фазі обговорення, вони маркують локальні зв'язки між іллокутивними інтенціями, що передаються висловами щодо конкретного предмету думки мовця (ПДМ/топіка). Отже, дискурсивні маркери беруть участь у конструюванні когерентних відношень між мовленнєвими актами, оперуючи на рівні дієвої структури [2].

Для ілюстрації вищевказаної тези проаналізуємо наступний приклад:

a) "Look here, Mrs Winters," he said, "it's vitally important that I find Mrs Wallman at once and..."

b) "Oh, you want to see Mrs Wallman now. Is that it?"

c) "Either Mr or Mrs," Mason said. "**Since** she was the last one you've seen, perhaps you could tell me where I'd be able to find her" [9, с. 82].

У вищевказаному прикладі розмова ведеться між приватним детективом Мейсоном та сусідкою жінки, яку він розшукує. Зв'язок між репліками а) і с) забезпечується причинно-наслідковим сполучником *since*, що функціонує дискурсивним маркером. Цей елемент маркує відношення мікрорівневого причинно-наслідкового зв'язку на рівні двох іллокутивних інтенцій продуцента – рівні прагматичної структури. Оскільки предметом думки продуцента є жінка, яку він розшукує (*Mrs*

Wallman), то дискурсивний маркер сигналізує про відношення між референтами *Mrs Wallman* та *she*. У даному випадку дискурсивний маркер *Since* функціонує прагматичним маркером траєкторії мікрорівневого причинно-наслідкового відношення між мовленнєвими актами, оскільки його дія в термінах Н.Д. Арутюнової зорієнтована на модусний/прагматичний план (висновок-підстава), центром якого є референт *Mrs Wallman* [1, с. 46].

Схематично це можна зобразити так:

MA1	←	since	→	MA2
(Mrs Wallman)				(She)
(референт)				(референт)

Варто зазначити, що, якщо дискурсивний маркер забрати з контексту, зазначений зв'язок між висловленнями збережеться і буде виражатися імпліцитно. Тому суб'єктам дискурсивної діяльності буде важче зрозуміти та інтерпретувати повідомлення та доведеться вдаватися до інтерпретативних кроків і докладати значних когнітивних зусиль для сприйняття та розуміння висловлення.

Щодо дискурсивного маркера *Yet*, то згідно з думкою С.В. Засекіна, він належить до маркерів допустової кон'юнкції, які домінують у статусно-нейтральних бесідах. [2] Тому проаналізуємо наступний приклад та визначимо комунікативний потенціал цього дискурсивного маркера у процесі регулювання референції на мікрорівні:

a) Now, let's get this straight, Miss Street. Those were letters which had originally been put in the "IMPORTANT UNANSWERED" file?

"Yes."

b) "And you've gone over that file from time to time, carefully?"

"Yes."

c) "And eliminated everything which didn't require my personal attention?"

"Yes."

d) "And **yet** this morning of Monday, September twelfth, you take out a large number of letters from the bottom of the file?"

"That's right," she admitted, her eyes twinkling."

e) "How many letters, may I ask?"

"Oh, fifteen or twenty."

f) "And did you answer those yourself?"

She shook her head, smiling."

g) "What did you do with them?" Mason asked.

"Transferred them to another file."

h) "What file?"

"The "LAPSED" file."

Mason chuckled delightedly. [9, с. 7]

Розмова відбувається між приватним детективом Мейсоном та його секретаркою міс Стріт.

Предметом думки продуцента та реципієнта є листи (*letters*), які надходять Мейсону від потенційних клієнтів. Тон розмови невимушений та дружлюбний, про що свідчать еліптичні репліки-відповіді міс Стріт (*Yes*), скорочена форма, притаманна усному стилю спілкування (*That's right*) та невербальні компоненти (*her eyes twinkling, smiling, Mason chuckled delightedly*). Як бачимо з наведеного прикладу, комунікати перебувають у статусно-нейтральних, дружніх відносинах. Щодо дискурсивного маркера *Yet*, то він встановлює зв'язок між репліками а) і d), забезпечуючи функцію протиставлення. Цей елемент маркує відношення мікрорівневого контрастивного зв'язку на рівні двох іллокутивних інтенцій продуцента. Оскільки предметом думки продуцента є листи, які детектив отримує від клієнтів (*letters*), то дискурсивний маркер сигналізує про контрастивне підсилення референта (*letters, those*). У такому випадку дискурсивний маркер *Yet* функціонує прагматичним маркером траєкторії мікрорівневого протиставного відношення між мовленєвими актами.

Схематично це можна зобразити наступним чином:

MA1	←	yet	→	MA2
(letters)		=		(letters)
(референт)				(референт)

Аналіз ілюстративного матеріалу засвідчує про середню частоту дистрибуції дискурсив-

них маркерів *Since* та *Yet* та їх функціонування лише у ситуації *комунікативної монади*, порівняно з дискурсивними маркерами *If* та *When*, які функціонують у ситуації *комунікативної монади* та *комунікативної діади*, утворюють бінарну опозицію та володіють високою частотою дистрибуції. Під ситуацією *комунікативної монади* ми розуміємо діалог адресата й адресанта, але репліку змінює не реципієнт репліки, а її продуцент. Він змінює власну репліку, розширюючи чи звужуючи значення, маркує той чи інший елемент висловлення. Автокорекція у ситуації діалогічного мовлення засвідчує вибір продуцентом змісту, форми висловлення для впливу на реципієнта.

Висновки. Отже, дискурсивні маркери *Since* та *Yet* володіють середнім комунікативним потенціалом у аспекті регулювання референції. Вони виступають маркерами причинно-наслідкових чи протиставних відношень між репліками та функціонують для підсилення висловлення щодо предмету думки мовця. Прагматичним аспектом стратегічного впливу на реципієнта за допомогою реалізації стратегії регулювання референції є його налаштування на позитивне вирішення проблеми у конфліктній ситуації, та забезпечення позитивного перлокутивного ефекту. Перспективи подальшого дослідження полягають у розширенні мовного матеріалу та детальнішому аналізі інших дискурсивних маркерів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Арутюнова Н. Типы языковых значений: Оценка. Событие. Факт. *Наука*. 1988. 341 с.
2. Засєкін С. Дискурсивні маркери когерентності англomовного діалогічного тексту: когнітивний та прагматичний аспекти: автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.04. *Київ. нац. лінгв. ун-т*. Київ, 2001. 20 с.
3. Левицький Е. Основи функціональної лінгвістики : навч. посібник. *Ред. видавничий відділ НДПУ*. 2004. 124 с.
4. Bauer-Ramazani Ch. English Discourse Markers. URL: academics.smcvt.edu/cbauerramazani/AEP/BU113/English/discmarkers.ht.
5. Fraser B. Pragmatic markers. *Pragmatics*. 1996. No 6 (2). P. 318.
6. Fraser B. What are discourse markers? *Journal of pragmatics*. 1999. Vol. 31. P. 931–952.
7. Schiffrin D. *Discourse Markers*. Cambridge University Press. 1987. 318 p.
8. Traugott E. The role of the development of discourse markers in a theory of grammaticalization. URL: http://www.wata.cc/forums/uploaded/136_1165014660.pdf.
9. Erle S. Gardner. The case of the perjured parrot. Москва : Айрис Пресс, 2007. 364 с.